

NIEZWYCZAJNY (87) *ai*

W pisowni łącznej (72), w rozłącznej (15); -z- (86), -ź- (1); -cz- (86), -c- (1).

e oraz a jasne.

*sg m N niezwycajny (6). ◇ G niezwycajného (1). ◇ A niezwycajny (2), niezwycajn(e)go (1). ◇ I niezwycajnym (3). ◇ f N niezwycajnã (8). ◇ G niezwycajn(e)j (2). ◇ A niezwycajnã (8). ◇ I niezwycajnã (2). ◇ n N niezwycajn(e) (3). ◇ G niezwycajného (7); -ého (1), -(e)go (6). ◇ D niezwycajn(e)mu (1). ◇ A niezwycajné (3); -é (2), -(e) (1). ◇ I niezwycajnym (3). ◇ pl N m pers niezwycajni (1). subst niezwycajné (6); -é (3), -(e) (3). ◇ G niezwycajnych (8). ◇ D niezwycajnym (2). ◇ A subst niezwycajné (13); -é (5), -(e) (8). ◇ I m niezwycajnymi (1) *KrowObr*, niezwycajn(e)mi (1) *SkarKaz*. f niezwycajnými (1) *JanNKar*, niezwycajnymi (1) *StryjKron*. n niezwycajnými (1) *SarnStat*, niezwycajnymi (1) *KrowObr*. ◇ L niezwycajnych (1).*

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI i XVIII w.

1. *Nie taki jak zwykle, inny niż zazwyczaj, taki, od którego się odwykło, w większym stopniu, niecodzienny; inusitatus Calep, JanStat, Cn; inconsuetus, insolitus JanStat, Cn; desitus Calep (43) : nie będzie pani brzemienna wózelka w pożądaniu potraw niezwycajnych. FalZioł V 83, V 15; Poddanem thefch ye⁸⁰ K.mczy wylkye krziwdi fzye dzyeya czla nyezwicayne nanye vlthawyono LibLeg 11/153; KromRozm I Ov; Ale iże takich Prokuratorow wiele było [...] ktorzy [...] nie słuźną/ nie zárobionã/ á nie zwycajnã zaplátę bráli. GroicPorz e4v; ktorzy leżeli obozem [...] ná gorze w trudnym mieyfcu/ ále fprawę złą á niezwycajnã obronę mieli BielKron 202v; ine duchowieństwo [...] fwięta niezwycajne każą fwięcić/ fkąd iest vbogim rzemiełnikom trudna pożywność BielKron 204v; y pocźnie łaiąć/ pocźnie oicá y mátkę przeklinąć/ ná koniec fwięty/ y pánnie Máriey nie przepuścił. Owa wymyłłaiąc niezwycajne klątwy/ y złorzeczenia/ iáko ná to fą Włofzy miłtrzowie GórnDworz T2; A przeto dobry krol/ ftraży ludzi zbroinych/ zámykánia niezwycajnego/ y iney pieczy około ciála fwego zániecha GórnDworz Gg7; KochPs 2; Gedimin [...] táiemnymi y niezwycajnymi drogámi/ dziewiątego dnia Márcá/ do Márgrábftwá Brandenburłkiego znowu wciágnął StryjKron 406; WerGośc 256; Godzineczkem ftrawił niezwycajnym fpániem. WisznTr 30, 10; Desitus Od ktoregołmi przełtaly, niezwicaini. Calep 312a, 522b, 561a; y dla wyciágnania z promowuiących fie ná Miłtrzołstwo álbo ná co inného niezwycajného datku: która to Akádemia iákoś tych czáfów flábieć poczęła SarnStat 199; ZOłniérze pieniężni/ áni ich Rotmiłtrze nie máią byđz przynucáni do niezwycajnych przysiág SarnStat 427; iż Stárołtowie [...] nowe wwodzą zwycaie/ vítawiaiąc nowe dochody y wyciágnanie niezwycajne SarnStat 929, 287, 528 [2 r.], 753, 917, 976, 1235; Ná pułmifki y liczbę niezwycajnã potraw/ muśi sftawác/ byle fie pokázác SkarKazSej 705a; SapEpit A2.*

niezwycajny komu (1): Náyduyá fye y przypowyelci/ y mowy/ á ftołowánia flow nyezwycajne náłfym yęzykom y póspolitemu vżywányu. KromRozm II n4v.

W połączeniu szeregowym (1): A iefliby téz kto infzym iákim niezwycajnym/ álbo ofobnym obyczaiem/ y formą rzeczy rzemiełnicze mieć chciál/ té tak zapłáci/ iáko fie z rzemiełnikiem będzie mógl zgodzić y ftárgowác. SarnStat 270.

W charakterystycznych połączeniach: niezwyčajna(-e, -y) chęć, cło, czas, datek, droga (3), imię, kłątwa, liczba, miejsce (2), myto, obrona, obyczaj (3), picie, potrawa (2), powódź, przysięga, spanie (2), święto, teskność, wyciąganie, zamykanie, zapłata, złorzeczenie.

*Połączenie: »tak niezwyčajny« (1): nie náyduiem áby fię zwał Piotr święty vniuerfalis Apoftolus [...] y żaden z iego potomkow tym fię imieniem ták niezwyčajnym zwąć nie przyzwolił. *SkarJedn* 246.*

*Wyrażenia: »niezwyčajne słowa« [szyk 3:1] (4): A nychay fy tym nikt nye obraża/ iż fy nyeco Greckich fłow/ á Polfkich nyezwyčajnych/ y też Philozophiey wtaczáło *KromRozm III A3; KrowObr Cv; O onem zacnem mężu Mar. Lutherze powiedáią y Sleydan piŕze/ że ięzyk fwoy przyrodzony (pewnie wynáydowniem niezwyčajnych fłow) wielce rozlzyrzył. BudBib C, B4v.**

*»niezwyčajna woda« = potop (1): Włozę ná niebo znákomitą pręgę/ Którá gdy vyżrżę/ wfpómnię ná przyŕięgę/ Ze mam hánowác niezwyčajną wodę *KochPieś* 33.*

*»wszeteczeństwo niezwyčajne« = stosunki homoseksualne (1): Poznał Lot iż Sodomczycy chćieli wźiác goŕcie iego ku wŕzeteczeńftwu niezwyčajnemu. *BibRadz I 10b marg.**

*Szeregi: »inszy i niezwyčajny« (1): A ták to złodźiey ieft/ który nie przez piŕmá wchodźi do owczárniey owiec [...] Ale wchodźi inędy/ to ieft gotuie ŕobie infzá y niezwyčajną drogę *CzechEp* 135. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]*

*»nowy i (a) niezwyčajny« = novus et inconsuetus *JanStat* (3): gotowál fie pán Iezus nowy^m a niezwyčajnym obyczaiem do Ieruzalem. *OpecŻyw* 70v; Zá tą tedy potrzebą vftáwiamy: áby ná koźdych mieyfcách nowé y niezwyčajné Mytá y Targowé przez Stárofty/ y inné ná Doftoieńftwách y Vrzedźiech náłzych będącé [...] nie wyciągano. *SarnStat* 929, 1122.*

*»niezwyčajny i nad prawo« (1): Dwie P. Bog ma drodze do fpraw ŕwoich: iednę práwá iákoby poŕpolitego: á drugą niezwyčajną y nád prawo *SkarKaz* 578a.*

2. Budzący uczucie zdziwienia, niezwykły, zadziwiający, nadzwyczajny; insolens *Mącz, Cn; abusivus Mącz* (25) : *KrowObr* 242; Insolens. Niezwykły/ rzadki/ niepoŕpolity/ niezwyčajny *Mącz* 399a, 511b; *Prot* C3v; EWA/ wŕzytkich rodźaiów mátká/ ŕluznie w tych Hiŕtoriach piérwŕzé mieyfce záftępuie. A to nie ták prze dawność [...] iáko prze dziwny początek/ y niezwyčajne ŕtworzenie ŕwoie *KochWz* 135; *ZawJeft* 13; A iuz teraz do tey niezwyčajney máchiny/ rozbieráiąc przednieyŕze czáftki iey/ co ktora znáczy/ przyŕtąpmy. *WysKaz* 42, 41; *JanNKar* D2v; Té fłowá niezwyčajné gdyŕ pánno ŕlyfzáłá/ Myŕląc coby zacž były/ bárzoŕ fie zdumiáłá. *SiebRozmyŕl* F2v; O Boże co to ták zá nie zwyčajná łáfká. *SkarKaz* 552a, 5a; Co to zá dziećię będąię/ ktore fię ziówiło/ A w ludźiach nie zwyčajne wefele wzbudźiło. *SkorWinsz* A2v.

*niezwyčajny komu (1): iż fkoro co nowego á ludźiom niezwyčajnego powiedźieli/ tedy zaráz piŕmo ŕ. przytoczyli *CzechEp* 140.*

*W przeciwstawieniu: »zwyčajny ... niezwyčajny« (1): álbo też zwyčajnych ŕwyátoŕci nyezwyčajne vżywánye ŕobye wynáyduyá *KromRozm III Fv.**

*Wyrażenie: praw. »pozew niezwyčajny« (1): Thenze meza zacnego familiei moznei [...] pozwi niezwicaine nan podnioŕwŕzi krom wftidu y boiaŕni Bozei ofedzic dal. *PaprUp* I3.*

Szeregi: »niezwyczajny i dziwny« (1): iżz tego dnia ktorego kánonizowan w Lifybonie gdzie się rodził ludzie wżyfy niezwyčajne y dziwne wefele zięto *SkarŻyw* 546.

»nowy a (i) niezwyčajny« (7): poddane [...] przyczyska y przypandza zeby nową a nyefzwyczajną vyarą trzymały anyevedług stharadawna a koćziola szwianthego Rzimkiego *LibLeg* 7/69; *KromRozm I N2v*; *KromRozm II av*; *KromRozm III Fv*; *CzechEp* 140; Wydávác bowiém rzeczy nowé y niezwyčajné/ niebefpieczno *JanNKar* A4, A3v.

»osobny i niezwyčajny« (1): Nie iżby káždy Chrześcijánin [...] miał być nátychmiał obdárzon ofobną iákąs y niezwyčajną náuką ná dyfputowanie *WujNT* 248.

»straszny a niezwyčajny« (1): Pan tákowe ftráźne á niezwyčajne przykłády dopufzcza w kościele fwoiem / áby drugie nápotym oftroźne á vpokarzáiące się vczynił, *BibRadz* I 21a *marg*.

3. Taki, który się nie przyzwycail, który nie zwykł czegoś czynić, niewyćwiczony (7) : Gdy ná plácu poftáwifz páchołká nie zwyczáyne⁸⁰/ iákoby niewiáfte poftáwił. *BielSpr* b3; *KochPieś* 24.

niezwyczajny ku czemu (1): A gdy przyfzło ná ieden vff Polfki źle fprawny y niezwyčajny ku bitwie/ zlékfzy się poczęli pierzchác *BielKron* 391v.

W połączeniach szeregowych (2): wżák wiecie obyczáy thego ludu/ iż ieft/ gnuśny/ mdły/ boiáźliwy/ ofpáły/ proznuiący/ niezwyčajny/ rofkofzom wczefności przywykły *BielKron* 255; *BielSpr* 25v.

W przen (1) : Twym ftráchem ziemiá drżáł/ á niebá topniáły/ Trzęły fye niezwyčajné gór wyfokich fkáły. *KochPs* 97.

a. W funkcji rzeczownika (1) : á wżákoż mieć też wżgląd/ ná Czás/ ná mieyfce/ ná zwyczáy. Drugdy też dobre pokármy niezwyčajnym fą niezdrowe. *SienLek* 4.

4. Nieznany (10) :

niezwyczajny u kogo (1): iefli ábo tá rzecz [wstawiennictwo u Boga] v Zydow nie zwyczáyna byłá/ álbo się tákimi poftępkámi/ czeń y chwałá od Boga ná ftworzenie przenošifá. *LatHar* 328.

niezwyczajny komu, czemu (7): y fłow podczas iákichci niezwyčajnych mnogim vżywano *CzechRozm* 127v; miáfá być náuką nową/ á ludziom wiernym nie zwyczáyną *CzechRozm* 253; Gdyż w nim [fundamencie wiary] ieft mowá Athánázyufzowi y czáfom onym niezwyčajna. *CzechEp* 226; *ActReg* 148. Cf »Pismu Św. niezwyčajny«.

Wyrażenia: »Pismu Św. niezwyčajny« (3): Iákoż nie dźiw/ iż w ták gęftym lesie dźiwnych Artykułow [...] piłmu ś. niezwyčajnych terminow/ niezgodnych dowodow y powiešci/ iam tego proftak vpátrzyć nie mogł. *CzechEp* 138; *NiemObr* 127, 129.

»przedtym niezwyčajny« (2): *CzechRozm* 186v; nuż mory/ głody/ požogi [...] y plági przed tym niezwyčajne/ ktorym końcá niemáfz. *PowodPr* 24.

Szereg: »nowy i niezwyčajny« (2): ludzie poználi/ że Bog coś nowego y przedtym niezwyčajnego ná świecie vczynił *CzechRozm* 186v; *ActReg* 148.

5. Niewychowany, nieobyty (2) : Aby się iedno fám dobrowolnie niewdáváł wobyćzáie zwierząt niezwyčajnych/ ktore [...] y ná náglupffe fpráwy mušfá być wielkiem rozumem przywiedziony. *RejPs* 46v; iáko mądrzy oycowie głupim fynom á nie zwyczáynym/ ich płochošci folguiąc/ prawá fwego vftępuiá *BielKron* 108; [W Niektorym miełcie bogátem wielkim á ludnym/ był fin nie ktorego

burmistrza możnego/ który [...] bogatym dziedzicem został/ ale obyczajem młodzieńców nie
zwyczajnych/ stał się różniący się od innych [JanKoszŻyw Fv].

Synonimy: 1. *inaczej, osobny*; 2. *czudny, dziwny, nieogarniony, niepodobny, niepospolity, nieprosty, niesłychany, niewymowny, niewymyślony, niewysłowiony, odmienny, osobliwy, osobny, rzadki*; 3. *nienalazony, nieprzyłożony, nieprzywykły, niewyćwiczony*; 4. *niewidany, niewidny, nieznan, nowy*; 5. *dziki, głupi, nieobjęty, nieobyczajny, nieprzystojny, nietrafny, nieuczony, nieumiejętny, niewstydlivy, niewyczosany, niewypolerowany, nikczemny, prosty, sprosny, surowy*.

Cf **NIEZWYCZNY, NIEZWYKŁY, ZWYCZAJNY**